

Карпенко Ю. В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри туристичного та
готельного бізнесу

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава

ТУРИЗМ ЯК ФОРМА РОЗВ'ЯЗАННЯ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ СУМІСНО-РОЗДІЛЕНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Спільно-розділена праця як вихідне економічне відношення, розвиваючись через взаємодію своїх сторін (спільності і роздільності), досягає такого стану, коли весь світ можна охарактеризувати як розділено-спільний, а найбільш адекватною сучасною формою його існування є суперечлива єдність глобалізації та локалізації. Зараз відносини спільності за допомогою інформаційно-мережних і фінансових механізмів переросли кордони національних держав і набули форму глобалізації, а відносини роздільності набули форму просторово-країнової локалізації матеріальних і трудових ресурсів, нездатних переміщуватися в просторі зі швидкістю фінансових потоків і електронних платежів. Безпосереднім стиком, з'єднанням, тотожністю спільного і розділеного, індивідуального і суспільного в спільно-розділеній економічній діяльності є інститути, що втілюють у собі загальне в індивідуальній поведінці людей (формування правил і норм – перехід від індивідуального до загального) і втілювані в цій поведінці (підпорядкування правилам і нормам – перехід від загального до індивідуального) [1, с. 20, 25–26]. Соціальний економічний інститут туризму є соціально-культурною платформою інтеграції образів, ціннісних орієнтирів, норм, ролей, статусів, пріоритетів, установок туризму, їх транслявання і закріплення для отримання оптимального результату функціонування механізму взаємодії економічних потреб та інтересів суспільства. Діяльність даного інституту спрямована на структурування та координацію економічних відносин з метою забезпечення їх ефективності, досягнення основних суспільно-політичних цілей, єдності і згоди в поглядах, зниження невизначеності у взаємовідносинах, сприяння подоланню конфліктів і розв'язання суперечностей розвитку економіки, де моральні принципи складають основу його функціонування.

Розвиток відносин роздільності та сумісності феномену туризму втілюється в наступних явищах і процесах які мають глобальний і

локальний (регіональний) характер – відносини роздільності та відносини сумісності – глокалізація (адаптація локального продукту для сприйняття та просування на глобальному ринку):

– свобода пересування, як природний наслідок права людини на працю та свобода вибору як основна моральна якість, права власників економічних ресурсів обирати для себе вид господарської діяльності;

– при взаємодії окремих особистостей народжується групова діяльність як результуюча всіх форм індивідуальної діяльності людини. У взаємодії форм групової діяльності народжується суспільна діяльність, але незважаючи на це комерційна діяльність є одним з найважливіших чинників забезпечення ефективного функціонування економічної системи;

– власність, як форма сумісно-розділеного привласнення умов (туристичних ресурсів) і результатів господарської діяльності.

Усі суперечності сумісно-розділеної діяльності туризму, зазвичай засновані на проблемах що характеризують інтереси даної сфери й території та мають соціально-економічну природу. До антиномічних суперечностей соціокультурного характеру зазвичай відносять такі: 1) задоволення попиту – раціональне використання культурно-історичних ресурсів; 2) культурна деградація території – відсутність гарантій збереження і цілісності культурно-історичних ресурсів; 3) надмірні комерційні інтереси – втрата національної, культурно-історичної самобутності території; 4) соціальні проблеми суспільства породжені моральною кризою сучасної культури – посилення заходів безпеки і захисту туристів тощо). До суперечностей соціально-екологічного характеру відповідно зазвичай відносять: 1) задоволення туристичного попиту – раціональне використання природних ресурсів; 2) біорізноманіття туризму – збереження довкілля; 3) розвиток сфери туризму – зростання антропогенного навантаження на рекреаційні території, зміна клімату тощо. На думку В. Варениці, існують дві протилежні моделі вирішення соціальних суперечностей: формаційна, в межах якої превалює підхід, за яким інтереси суб'єктів соціальних відносин настільки суперечливі, що їх реалізація можлива лише через конфронтацію, шляхом соціальної ліквідації протилежної сторони; еволюційно-консенсусна – припускає співпрацю між соціальними суб'єктами, визнаючи те, що суперечності не бувають нерозв'язними, абсолютними, а отже, існують можливості узгодження інтересів, досягнення потенційної згоди [2, с. 192].

Найпростішою з економічних суперечностей є суперечність елементарного відношення власності, яка в один і той же час є привласненням і відчуженням, найскладнішим – протиріччя закону руху економічної системи. Керуючись цим критерієм, І. Смірнов запропонував таку їх класифікацію:

- суперечності основи економічної системи, суперечності-похідні, суперечності результату руху економічної системи;
- суперечності трудових, технологічних відносин, продуктивних і споживчих сил, виробничих відносин, способу виробництва та господарювання;
- суперечності всередині економічних явищ і між ними, суперечності сутності і дійсності економічних явищ;
- суперечності самоцілі економічної систем [3, с. 33].

Прикладами суперечностей економічно-організаційного характеру в сфері туризму є інерційність розміщення національного багатства – зростаюча динамічність продуктивних сил суспільства; наявність рекреаційного потенціалу – відсутність постійних міжнародних туристичних зв'язків через відсутність інформації про стан ринку та сервіс; ціна обслуговування – якість обслуговування тощо. Розв'язання даних суперечностей базується на попередніх моделях на основі пошуку шляхів їх узгодження, регулювання взаємин між суб'єктами відносин та формування компромісних варіантів усунення дисгармонії та подолання конфліктів між ними.

Це ще раз підтверджує тезу, що феномен туризму повністю відповідає сутності сучасного розділено-спільного світу та принципам його побудови, а саме: 1) врахування рефлексивності відносин; 2) розділено-спільного суверенітету; 3) взаємовизнання прав на особливості поведінки (країн, регіонів, соціальних груп та ін.) і наявності загальних обмежень; 4) компромісу як головного засобу вирішення суперечностей; 5) розділено-спільної відповідальності; 6) мирного співіснування; 7) заперечення розділено-спільного існування [1, с. 27–28].

Отже, можна стверджувати, що туризм це форма розв'язання суперечностей сумісно-розділених відносин глокального характеру, що в результаті модернізаційних процесів набула форми соціального економічного інституту, який сприяє закріпленню і відтворенню важливих для суспільства соціальних відносин, а також стійкості системи у всіх основних сферах її життєдіяльності. Туризм є засобом попередження виникнення конфліктів, подолання дисгармоній, досягнення гармонії в суспільстві за допомогою досягнення компромісу між мораллю і вигодою, що запускає, підтримує ефективне функціонування механізму суспільного розвитку. Розв'язання економічних суперечностей передбачає підвищення ефективності господарської діяльності суб'єктів ринку сфери туризму; суперечностей соціокультурного характеру – загальнокультурний прогрес як еволюційну трансформацію; суперечностей соціально-екологічного характеру – розвиток природно-ресурсного потенціалу, удосконаленні його інфраструктури, що має сприяти зменшенню антропогенного навантаження на довкілля [4, с. 19].

Список використаних джерел

1. Гриценко А. Політична економія розділено-спільного світу: історія і сучасність / А. Гриценко // Економічна теорія. – 2015. – № 3. – С. 14–29.
2. Варениця В. А. Соціальний діалог: громадянське суспільство та демократія співучасті / В. А. Варениця // Право і Безпека. – 2009. – № 2. – С. 192–196.
3. Смирнов И. К. Формально-логическое и диалектическое противоречия / И. К. Смирнов // Проблемы современной экономики. – 2012. – № 4. – С. 29–33.
4. Карпенко Ю. В. Туризм як форма розв'язання суперечностей сумісно-розділених відносин: морально-етичні аспекти / Ю. В. Карпенко // Економічний форум. – 2017. – № 4. – С. 12–20.

Лутченко А.В., студентка факультету менеджменту та бізнесу ВП «МФ КНУКіМ»;
Науковий керівник: **Обозна А.О.**, к.е.н., доцент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу ВП «МФ КНУКіМ»

ФОРМУВАННЯ АГРОТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

Стаття присвячена такому явищу, як кластери і їх впливу на розвиток сільського туризму. Проаналізувавши підхід вчених та стан сільського туризму на даний момент, сформульовано пропозиції щодо реалізації кластерного підходу до управління розвитком сфери сільського туризму в Україні.

Туризм усе частіше відіграє роль індикатора політичних відносин між регіонами, стабілізатора партнерських відносин на загальнодержавному рівні. Тому, зважаючи на велике значення туризму, держава визначила його одним із пріоритетних напрямів розвитку національної економіки та культури, сферою реалізації прав і потреб людини та суспільства, однією з визначальних складових соціально-економічної політики держави і регіонів.

На сьогоднішній день, широке поширення набувають кластерні принципи організації виробничої взаємодії на регіональному рівні. Такий підхід надає великі можливості для підвищення конкурентоспроможності